

Δελφοί, μύλον της Έριδος: Στιγμιότυπα

Η συνεργασία και προσέγγιση μεταξύ Γάλλων και Ελλήνων είναι παλαιά και δεν πρέπει να ξεχνάμε την πρόταση που έγινε, λίγα χρόνια πριν από την ίδρυσή της το 1846, από τον δικό μας Αδαμάντιο Κοραή και τον Γάλλο διάσημο κριτικό Σαιντ Μπεβ, να συσταθεί Γαλλική Σχολή στην Αθήνα με σκοπό την «προαγωγήν τής Έλληνικής γλώσσης, τής ιστορίας και τής αρχαιολογίας», από ευγνωμοσύνη προς την αρχαία Ελλάδα και από φιλία προς τη νεότερη («Ηώς» Β, 1966, 94).

Οι σχέσεις αυτές πέρασαν διάφορα στάδια ψυχρότητας και θερμότητας, κυρίως με την επέμβαση των πολιτικών αλλά και εξαιτίας του εμπορικού και επιστημονικού ανταγωνισμού.

Βαγγέλης Πεντάζος

Αρχαιολόγος

Ο Βάδிகτων, αρχαιολόγος και υπουργός Παιδείας, σε λόγο του στη Σορβόννη τονίζει: «Η Έλλάς δὲν σκάθει καὶ δὲν ἀφήνει ἄλλους νὰ σκάθουν». Οι ανασκαφές χρειάζονται «οὐ μόνον τὴν ἐπιστήμην ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Γαλλικῆς Βιομηχανίας». «Πρωία» Κωνσταντινουπόλεως, 29.4.1876.

Απάντησε σκληρά την ίδια χρονιά ο Στ. Κουμανούδης, Γραμματέας της Αρχικής Εταιρείας, στο «Αθήναιο», ότι «ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὸ μέτρον τῶν οὐχὶ μεγάλων χρηματικῶν τῆς πόρων» και σκάθει και δεν αναφέρει της Εταιρείας «τά πολλά και πολυδάπανα ἔργα». «Αγοράζει ἡ Κυβέρνησις και χρηματοδοτεῖ ἀνασκαφὰς ξένων».

Μετά από δύο χρόνια ο Βάδικτων, μιλώντας στη Βουλή, είχε υποδηλώσει «ὅτι ἐν τῷ συνεδρίῳ» του Βερολίνου, θα ήταν «ἐάν ὄχι ὁ μόνος συνήγορος ἀλλὰ τουλάχιστον ὁ κραταῖος ἐπίκουρος τῶν ὑπερμάχων τῆς Ἑλλάδος». «Ἡμέρα», 19(31).8.1878.

Ακολουθεῖ ἡ ανακήρυξη του ως ἐπιτίμου προέδρου τῆς Αρχαιολογικῆς Εταιρείας το 1878.

Ἡ Αρχαιολογικὴ Εταιρεία ἀπὸ πολὺ νωρὶς ἐνδιεφέρθηκε γιὰ τὴν ἀνασκαφὴ τῶν Δελφῶν. Στὰ

1878 ἀγόρασε λίγα σπῆτια «διὰ τοὺς ἔθνηοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας» και καθάρισε τὴν Κασταλία, που εἶχε πλακωθεί ἀπὸ τὸν σεισμό τοῦ 1870. Ο Κατόρρχης ἀναγγέλλει το γεγονός στους εταίρους και ἀναφέρει: «οὕτως ἐποίησεν ἑναρξιν ἀρχαιολογικῶν ἐργασιῶν και ἐν Δελφοῖς» ἡ Αρχαιολογικὴ Εταιρεία.

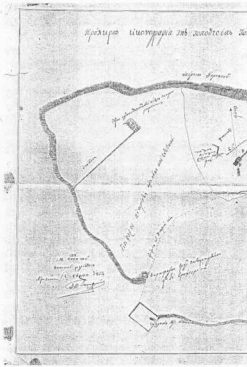
Οι δυνατότητες τῆς Αρχαιολογικῆς Εταιρείας οφείλονταν στο λαχεῖο το ὁποῖο δὲν ἐξέφυγε ἀπὸ τὴν σάτιρα τοῦ Σουρή. Στὸ ἡμερολόγιο τοῦ «Ραμπαγὰ» τοῦ 1879 διαβάζουμε: «Κατὰ τὸν Δουμὰ "ὁ ἔρως εἶναι λαχεῖον". Ἔχει καλῶς ἀλλὰ ἐάν ἡ ἐρωμένη εἶναι ἄνω τῶν τριάκοντα ἐτῶν, τότε εἶναι λαχεῖον... τῶν ἀρχαιοτήτων».

Στὴ διαμάχη τῆς Γαλλικῆς Αρχαιολογικῆς Σχολῆς και τῆς Αρχαιολογικῆς Εταιρείας Ἀθηνῶν γιὰ τὴ διεκδίκηση τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Δελφῶν μπῆκε ἀργότερα, το 1887, ἡ Ἀμερικανικὴ Σχολὴ Κλασσικῶν Σπουδῶν.

Ἡ Αρχαιολογικὴ Εταιρεία, γιὰ ἐθνικοὺς λόγους (ὑποστηρίξει Γαλλίας στο συνέδριο τοῦ Βερολίνου, που παραχώρησε Θεσσαλία και Ἡπειρο), ἀποσύρθηκε σιωπηρὰ το 1882.

Μετά ἀπὸ σκληρὲς διαπραγμα-

τεύσεις, ἡ συνθήκη γιὰ τὴν παραχώρηση τῆς ἀνασκαφῆς τῶν Δελφῶν στὴ Γαλλία ἐγκρίθηκε το 1891, κάτω ἀπὸ τὴν συνεχῆ πίεση τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς. Ο κ. Βουρζῶ, υπουργὸς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὑποστηρίζοντας τὸ νομοσχέδιο στὴ Γαλλικὴ

Βουλή, «άπεφηντο, ότι η Γαλλία είχαν επιστημονικούς και πολιτικούς συμφέρον να επιδιώξη τας ανασκαφάς, ών ένεκα θά δοξασθή». «Εβδομάς», 9 Φεβρουαρίου 1891.

«Κατά τούς νεωτέρους χρόνους εξητάσθη φυτολογικώς ακριβέστερον παντός άλλου όρουσ της Έλλάδος, ό Παρασσός, εύκληής έδρα του Άπόλλωνος και τών Μουσών, ίσως διότι τό κλέος του όνόματος έφέιλκυσε περισσότερον τούς Βοτανικούς». «Παρασσός», 1890, 174 κ.ε.

Στις διαπραγματεύσεις των κυβερνήσεων Ελλάδας και Γαλλίας για την παραχώρηση της ανασκαφής στους Δελφούς παζαρεύτηκαν η εμπορική συμφωνία για τη σταφίδα κυρίως, η πληρωμή των απαλλοτριώσεων των σπιτιών του Καστριού, η παραχώρηση των διπλών ομοίων ευρημάτων (είχαν δοθεί στο γερμανικό κράτος με τη σύμβαση της ανασκαφής της Ολυμπίας), και άλλα δευτερευούσας σημασίας ζητήματα.

Η σύμβαση που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 6 Μαΐου 1891 πρόβλεπε τη συμμετοχή της Ελλάδας με 60.000 γαλ. φράγκα στις απαλλοτριώσεις. Το υπόλοιπο

ποσό θα καταβαλλόταν από τη γαλλική κυβέρνηση (εγκρίθησαν 500.000 φράγκα), που είχε δικαίωμα σε «άποτυπώματα και εκμάγματα πάντων τών αντικειμένων» και αποκλειστική επιστημονική δημοσίευση για πέντε χρόνια από την ημέρα ανευρέσεως. Η άδεια ανασκαφής ίσχυε για πέντε χρόνια.

Το Σταφιδικό (παραγωγή και εμπόριο της σταφίδας) κυριαρχούσε στις δεκαετίες του 1880 και 1890 και χρησιμοποιήθηκε από τον Τρικούπη η παραχώρηση των Δελφών σαν εκβιασμός για λύση του. Στο ίδιο παιχνίδι μπήκαν και οι Αμερικανοί μεταγενέστερα. Η κατάμαχη συνεχίστηκε και μετά την επίσημη παραχώρηση της ανασκαφής των Δελφών στους Γάλλους.

Στην ελληνική εφημερίδα «Ατλαντίς» της Ν. Υόρκης (9.6.1894), διαβάσουμε:

«Κατά πληροφορίας (έκ Πατρας) πάντη αξιοπιστους, ό επί της σταφίδας δασμός έν Άμερική επιβάλλεται έξ αισθήματος εκδικήσεως έναντιον της Κυβερνήσεως προτιμώσεως τούς Γάλλους εις τας ανασκαφάς τών Δελφών, ένώ πρώτοι οι Άμερικανοί εξήτησαν να επιχειρήσουν αυτό τό έργον». Η εφημερίδα αντικρούει την πληροφορία και υποστηρίζει: «άπό της έν Βερολίνω συνόδου (1878-79) ό άείμνηστος Βάδιγκταν είχαν ήδη αιτήσει ύπερ της τότε προστατευούσης ημάς Γαλλίας και άδειαν ανασκάψαι τούς Δελφούς».

«Άπό τό 1892, ότε πάσα έλπίς προς έπίτευξιν τών Δελφών ως πεδίου ανασκαφών έδόξεσ να άφεθη, η έν Άθήναις Άμερικανική Σχολή ένησχολήθη με τό 'Ηραϊόν της Άργολίδος». «Ατλαντίς», 22.9.1894.

Και η Γερμανική Αρχαιολογική Σχολή μπήκε στο παιχνίδι, όχι όμως εμφανώς. Το αξιοπερίεργο είναι ότι οι Γερμανοί αρχαιολόγοι πρώτοι έκαναν έρευνες στους Δελφούς τό 1840 με τον Müller και συνέχισαν και μετά, ενώ οι Γάλλοι έρεύνησαν την Ολυμπία με την Expedition Scientifique de Morée τό 1929. Τα έπαθλα όμως εδόθησαν από την ελληνική κυβέρνηση αντίστροφα: οι Γερμανοί στην Ολυμπία, οι Γάλλοι στους Δελφούς.

Όλες οι επιστήμες προχωρούν

αλαμπαδώς την εποχή αυτή. Οι ανακαλύψεις στους Δελφούς εξάπτουν τη φαντασία των δημοσιογράφων. Στην «Εστία Εικονογραφημένη» του Γρη. Ξενοπούλου, τό 1895, σελ. 159, διαβάσουμε: «Περί ηλεκτρισμού στην άρχαιότητα. Ίσως τό ένγνώριζαν οι άρχαίοι και οι άστρατέες ποί έρίξε ό Άπόλλωνας κατά τών Γαλατών να ήταν χρήση ηλεκτρισμού» με έννα σύστημα μάζευαν τόν ηλεκτρισμό της ατμόσφαιρας και με σύρματα τόν διοχέτευαν». «Μέχρι τούδε και καθ' όσον είναι γνωστόν, δέν ήγέρθη είσιτό τό ζήτημα εάν έχει σχέσηιν τινά προς τούτο τό κατά τας τελευταίας ανασκαφάς έν Δελφοίς άνευρεθέν άνεξήγητον σύστημα τών στενών διαδρόμων κατά τά θεμέλια».

Οι κάτοικοι «έχουσιν άφορμάς δυσαρρεσκείων και φροντίδων διότι μεταφέρονται τά χάλκινα διά συντήρησιν και ασφάλειαν... 'Η τοιαύτη έξεσις δέν προέρχεται τόνον έξ άγνης άρχαιοφιλίας όσον... τά τύχαιον τών υλικών πλεονεκτημάτων... έκ της έπισκεψωμένων τών έπισκεπτών». «Ατλαντίς», 12.9.1896.

Την ίδια εποχή επισκέπεται τους Δελφούς ο μετέπειτα πρωθυπουργός της Γαλλίας Κλεμάνσο.

Εξαιτίας του Παιουανία και των πυλωσίων περιγραφών του περιέμεναν περισσότερα ευρήματα: «πολύ βασισμώτερα και λογικώτερα είναι ή έκκληξις τών σοφών άρχαιολόγων, η άναμνημένη μεθ' ίκανής δόσεως άπογοητεύσεως, έν σχέσει με τά άποτελέσματα τών έν Δελφοίς ανασκαφών» αλλά ο δημοσιογράφος τους παρηγορεί (!!): «'Η άρχαιολογία είναι επιστήμη νέα όλας». «'Η επιστήμη πλείυτερον ή άλλη τις δύναμις απεύδει θραδύως». «Ατλαντίς», 10(22).8.1896.

Τα εγκαίνια του Μουσείου έγιναν στις 20 Απριλίου (2 Μαΐου) 1903. Η περιπέτεια της σύμβασής είχε κλείσει. Η περιπέτεια της αποκάλυψής είχε προχωρήσει πολύ. Τώρα όμως άρχίζει μια καινούργια περιπέτεια για την προστασία των αρχαίων από τη φύση (κλιματολογικές επιδράσεις, βραχοπτώσεις), από τά ζώα (κοπάδια) και από τούς ανθρώπους (ρύπανση, τουρισμός).

